

DIPLOMAȚI ILUȘTRI

Editura politică, București, 1969, 434 p.

În 1969 a apărut, sub redacția unui colectiv de specialiști, cartea intitulată „Diplomați iluștri”, vol. I. Ea cuprinde o culegere de șapte biografii ale unor diplomați de seamă din epoci diferite și care prezintă un interes deosebit mai ales pentru profesorii de istorie. Aceste biografii sînt:

1. Niccolò Machiavelli (1469—1527) de Virgil Cîndea.
2. Benjamin Franklin (1706—1790) de Alexandru Vianu.
3. Metternich (1773—1859) de Dumitru Almaș.
4. Benjamin Disraeli (1804—1881) de Camil Mureșan.
5. Mihail Kogălniceanu (1817—1891) de Dan Berindei.
6. Gheorghe Cicerin (1872—1936) de Valentin Urum.
7. Nicolae Titulescu (1882—1941) de Savel Rădulescu.

La începutul cărții, Mircea Malița prezintă o succintă și plăcută introducere la galeria de portrete ale diplomaților menționați, făcînd o paralelă între general și ambasador, ca persoane ce activează în anturajul imediat al factorilor de putere și aplică ceea ce hotărăște omul politic. Amîndoi joacă roluri foarte importante, primul pe cîmpul de bătălie, al doilea în conferințele diplomatice. Autorul arată în continuare calitățile care se cer unui bun diplomat dînd și o serie de exemple variate din viața internațională. În același timp, arată că nu trebuie supraapreciat rolul diplomatului în istorie deoarece succesele ori insuccesele sale sînt în funcție de o serie de factori obiectivi. Diplomații, ca purtători de cuvînt ai statelor — scrie Mircea Malița — vor exista atît timp cît statele vor rămîne subiectele principale ale vieții internaționale, deci atîta cît putem privi înainte, departe, spre orizont.

Pentru profesorii de istorie din școlile de cultură generală, studiul celor șapte biografii ale unor diplomați de seamă, din epoci diferite contribuie la o mai clară caracterizare a unei anumite epoci, la înțelegerea evenimentelor și faptelor istorice într-o nouă lumină, dintr-un alt unghi.

Astfel biografia *NICCOLÒ MACHIAVELLI* ne oferă o bună sinteză nu numai a societății italiene, dar mai ales a celei europene din a doua jumătate

a secolului al XV-lea și pînă în decada a treia a secolului al XVI-lea. Aceasta este perioada în care Europa a trecut printr-o mare prefacere, perioadă în care au trăit și activat cele mai strălucite personalități din istoria culturii medievale: Erasm din Rotterdam, Leonardo da Vinci, Michelangelo, Thomas Morus, Rabelais, Martin Luther. Tot acum a fost descoperită America de către Cristofor Columb, a avut loc războiul dintre Franța și Italia (1494—1525), expansiunea otomană în Europa centrală după 1520, iar în centrul Europei exista un mozaic de state și formațiuni politice caracteristice fărîmării feudale, dominat de marile puteri ca Franța care-și încheiase unificarea sub Ludovic al XI-lea (1461—1483), Anglia, zguduită de războiul celor două Roze (1455—1485) și condusă apoi de Henric al VII-lea Tudor și de fiul său Henric al VIII-lea, Spania, unificată de curînd prin căsătoria lui Ferdinand de Aragon cu Isabela de Castilia, Sfîntul imperiu romano-german în centrul Europei și Imperiul otoman în sud-est.

Machiavelli și-a desfășurat activitatea sa politică și diplomatică în calitate de reprezentant al micului stat Florența. Îndeplinind numeroase misiuni diplomatice în calitate de secretar al Cancelariei statului, el a purtat negocieri cu contese ca de pildă Caterina Sforza de Forlì, cu un om de temut ca Cezar Borgia, cu Ludovic al XII-lea, regele Franței (1498—1515), cu papa Iuliu al II-lea și cu numeroase alte personalități din perioada respectivă.

Profesorul de istorie poate folosi la clasă cu succes aceste elemente de sinteză privind transformările social-economice și politico-culturale din Italia și Europa secolelor XV și XVI. Machiavelli — atît prin conținutul operei sale, mai ales *Principele*, cît și prin activitatea sa în slujba țării — poate fi dat ca un exemplu de om politic și diplomat care și-a iubit și servit patria cu un deosebit devotament.

BENJAMIN FRANKLIN, născut la Boston în 1706, a fost un strălucit autodidact, tipograf, editor, librar, gazetar, scriitor, inventator, om de știință, revoluționar și diplomat, director general al poștelor, membru în numeroase comitete, doctor „honoris causa” al mai multor universități din America și din Anglia; vorbea franceza, engleza, italiana, spaniola, era un om al muncii.

Benjamin Franklin a fost unul din cei mai de seamă reprezentanți a tot ce s-a dovedit progresist în secolul luminilor, secolul care a pregătit prăbușirea feudalismului și absolutismului, a văzut înfăptuindu-se revoluția americană și marea revoluție din Franța care au deschis lumii o cale nouă.

Benjamin Franklin s-a avîntat pe tărîmul politic, devenind în 1751 membru al Adunării Legislative din Pennsylvania, precum și reprezentantul acesteia la Londra; este inițiatorul Uniunii coloniale din America, membru în Comisia pentru elaborarea Declarației de independență alături de Thoma-Jefferson și John Adams. Ca ambasador al revoluției americane pe lângă guvernul francez, reușește să-și facă numeroși prieteni și să obțină cu împrumut 18 milioane de livre de care America avea mare nevoie pentru războiul ei drept împotriva Angliei — iar mai apoi întreaga Franță în frunte cu Ludovic al XVI-lea s-a alăturat Americii nu atît din dragoste pentru o „republică rebelă” cît mai ales din ură față de Anglia. După victoria americană, întors

din Franța la Philadelphia, Benjamin Franklin este așteptat de o multime emoționată, întâmpinat cu salve de tun și dangăte de clopote. El participă în continuare la organizarea tinerei republici americane situându-se pe primul plan al luptei politico-diplomatice din vremurile acelea. Predând la clasa a XI-a „Formarea Statelor Unite ale Americii”, profesorul de istorie găsește în lectura acestei biografii un material bogat cu ajutorul căruia poate ilustra lecția, revoluția americană poate fi mai clar înțeleasă iar elevilor le poate fi recomandată ca lectură suplimentară.

De asemenea profesorul dirigențe care-și propune ca temă cunoașterea de către elevi a vieții și activității unor oameni de seamă poate găsi în lectura biografiei lui Benjamin Franklin un material bogat în fapte pozitive, un exemplu de muncă organizată, de voință, persistență, caracter, dragoste de patrie, omul muncii pasionate.

METTERNICH (1772—1859). În 50 de pagini, Dumitru Almaș ne prezintă cele mai importante evenimente și fapte istorice mai ales de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și în special din primele trei decenii ale secolului al XIX-lea; înfrângerea diplomatică și militară a lui Napoleon, Congresul de la Viena, politica restaurației legitimize și a echilibrului european, politica „Sfintei Alianțe” și sistemul intervenției contrarevoluționare. Încă de la vârsta de 29 de ani Klemens Wenzel Napomuk Lothar von Metternich-Winneburg (numele lui complet) este numit plenipotențiar al Imperiului habsburgic la Dresden (1801), apoi la Berlin (1803) și Paris (1806—1809). Avea 33 de ani când a fost numit ambasador la Paris și, la observația lui Napoleon că e cam tânăr pentru a reprezenta cea mai veche monarhie din Europa, Metternich i-a răspuns politicos și cu multă amabilitate că are vârsta pe care o avea Napoleon la Austerlitz, de unde concluzia că se simțea destul de capabil pentru a reprezenta Austria pe lângă Napoleon. În 1809 este numit cancelar și pînă la mijlocul secolului al XIX-lea este una din figurile centrale ale Europei. Austria a fost zguduită puternic de războaiele napoleoniene, dar n-a fost dărîmată.

Autorul scoate în relief faptul că „războaiele napoleoniene și-au îndeplinit în istorie un dublu rol dialectic; au răspîndit ideile noi ale revoluției franceze, scuturînd din societatea europeană bună parte din gunoiul feudal. Totodată războaiele și ocupația franceză, storcînd economicește țări și teritorii, jignind demnitatea națională, au stîrnit ura popoarelor și au dezlănțuit lupta de eliberare națională”.

Metternich este participant activ la marile evenimente care au dus la înlăturarea lui Napoleon, ajutînd coaliției în momentele cele mai grele, devenind astfel omul zilei și răsplătit din plin. Congresul de la Viena a fost un bun prilej pentru Metternich de a se afirma ca un arbitru de seamă al Europei. Autorul prezintă succint, dar foarte clar, rolul jucat de Metternich la Congresul de la Viena și consecințele ce au decurs din actul final și din cel al „Sfintei Alianțe”. Metternich a făcut din „Sfinta Alianță” un organism politic european, o alianță militară între despoții vremii, cu consecințe nefaste asupra mișcărilor revoluționare. Dar evenimentele anului 1830 din Franța l-au „îngenunchiat”

pe Metternich; el n-a mai putut face față cu același succes problemelor europene pînă la înlăturarea sa din 1848.

Pentru lecțiile de istorie privind războaiele napoleoniene din perioada imperiului, Congresul de la Viena și mișcările revoluționare din 1815—1848, profesorul găsește aici un material valoros menit să illustreze lecția, conținutul sărac al manualului pentru elev; autorul caracterizează cu competența-i cunoscută o frământată perioadă din istorie, foarte bogată în evenimente și cu consecințe dintre cele mai însemnate pentru dezvoltarea istorică a statelor europene.

BENJAMIN DISRAELI (1804—1881) ne este prezentat de Camil Mureșan ca un diplomat care a dus o politică conservatoare și care a ignorat și n-a simpatizat aspirațiile spre independență ale popoarelor din sud-estul Europei. Activitatea politică și diplomatică pe care o desfășoară nu prezintă decît puține și indirecte note pozitive, de contribuție la ideea de progres, în sensul favorizării idealurilor de libertate socială și politică ale popoarelor sau claselor asuprite. El a apărut pretutindeni, în Europa, ca și în afara ei numai interesele Angliei, ale claselor ei dominante, urmărind consolidarea imperiului britanic, neținînd seama de situația popoarelor supuse, inspirator al grupurilor ultracoloniaste engleze. Totuși autorul scoate în relief și unele note pozitive ale activității diplomatice a lui Disraeli și mai ales faptul că după înfrîngerea Franței (1870—1871), în fața blocurilor militare impuse de Germania și Austro-Ungaria, Disraeli a angajat prestigiul și puterea Angliei în problemele politice ale Europei, opunîndu-se alianței celor trei împărați și contribuind la destrămarea ei, a permis restabilirea unui echilibru european. Evenimentele și faptele istorice mai importante la care participă Disraeli, la care se referă autorul și pe care le poate folosi în lecție profesorul de istorie sînt: dezvoltarea Angliei în așa numita „epocă victoriană” de după anul 1850; lupta pentru reforma electorală; dezvoltarea partidului conservator britanic și rolul lui Disraeli; politica externă engleză; criza orientală — războiul de la 1877—1878; Congresul de la Berlin din 1878.

Cu date din acest material pot fi nuanțate lecții ca: Anglia în prima jumătate a secolului al XIX-lea; Anglia la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea; războiul de la 1877 /1878; țările din Europa centrală și apuseană la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea; Rusia între 1861 — 1914; România și statele balcanice la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

MIHAIL KOGĂLNICEANU (1817—1891) ne este prezentat de Dan Berindei în contextul evenimentelor și faptelor istorice din țara noastră strîns legate de evenimentele externe din frământata perioadă dintre 1848—1877. Cărturar de seamă, patriot înflăcărat, luptător revoluționar, conducător al mișcării unioniste, om politic de mare prestigiu, luptător de frunte pentru independența României — ministru de externe al României independente „om de stat recunoscut și acceptat de toată Europa”, cum îl caracteriza Ion C. Brătianu, Mihail Kogălniceanu a desfășurat o activitate impresionantă de peste o

jumătate de veac. Numele lui Mihail Kogălniceanu — arată autorul — este legat de marile evenimente care au dus la făurirea statului român modern și independent; cu o largă viziune politică, Mihail Kogălniceanu a înțeles că realizarea statului român modern nu putea avea loc decât prin lupta continuă și neobosită pe plan intern pentru înlăturarea vechiului dar și prin integrarea conștientă a politicii românești în contextul internațional al epocii, prin asigurarea unei poziții independente a României în ansamblul relațiilor dintre state. În biografia lui Mihail Kogălniceanu prezentată de Dan Berindei, cel ce caută material pentru a-și nuanța lecția găsește o sinteză a mărețelor evenimente istorice petrecute în țara noastră în perioada 1848—1877 în care Kogălniceanu și alți oameni de seamă au avut un rol foarte important. Materialul poate fi recomandat ca lectură suplimentară elevilor din clasa a XII-a. Pentru profesorul diriginte care are o temă despre patrie și patriotism, despre oameni de seamă din patria noastră, Mihail Kogălniceanu poate fi prezentat ca un exemplu de muncă neobosită, de dragoste nețărnută pentru patria și poporul său. Faptele sale pot fi prezentate ca ilustrări ale patriotismului, energiei și înțelepciunii, ca una din cele mai frumoase pagini de luptă și mărețe realizări din viața acestei mari personalități datorite umanității în secolul trecut de poporul român.

GHEORGHİ CICERIN (1872—1936) este una dintre personalitățile de seamă ale diplomației sovietice pînă în 1936. Născut în 1872, absolvent în 1895 al Facultății de istorie — filozofie din Petersburg, dotat cu o memorie uluitoare, se consacră de la început studiilor cu temeinicie a documentelor secrete ale diplomației imperiale ruse.

Treptat se apropie de mediul revoluționar al Petersburgului, studiază literatura marxistă, vizitează principalele capitale ale Europei, face cunoștință cu Liebknecht și Rosa Luxemburg, cu Marcel Cachin și cu alți revoluționari. Participă la o serie de acțiuni politice în unele capitale europene. Închis în temnița Brixton din Anglia, este eliberat la 3 ianuarie 1918 la insistențele lui Lenin. În 29 ianuarie 1918 devine membru al Partidului bolșevic și la propunerea lui Lenin este numit prim-loctiitor al comisarului poporului pentru afacerile externe. La 30 mai același an, devine comisar, iar la vîrsta de 46 de ani Cicerin avea imensă răspundere de a conduce aparatul de politică externă a statului sovietic. Cunoștea limbile franceză, engleză, germană, italiană, spaniolă, cehă, poloneză, letonă, ebraică, arabă; a luat parte la toate evenimentele de seamă din 1918 și pînă în 1930. Tratatul de pace sovieto-german de la Brest-Litovsk, dialogurile cu Antanta, perioada de pregătire și încheiere a tratatelor de pace cu țările vecine și cu alte țări, lupta împotriva intervenției și pentru recunoașterea regimului sovietic, Conferința de la Genova (1922), semnarea tratatului sovieto-german de la Rapallo (1922), Conferința internațională de la Lausanne (1922), iată numai cîteva acțiuni la care Cicerin a luat parte obținînd frumoase succese în interesul statului sovietic.

Pentru lecțiile privind „Dezvoltarea U.R.S.S. între cele două războaie mondiale” precum și „Țările capitaliste între cele două războaie mondiale” la clasele a VII-a și a XI-a profesorul găsește date informative bogate, o expli-

cație succintă, clară a evenimentelor mai de seamă din perioada sus-citată.

Savel Rădulescu, ca unul care l-a cunoscut îndeaproape pe *NICOLAE TITULESCU*, ne prezintă în 60 de pagini activitatea politico-diplomatică care este cuprinsă între cele două războaie mondiale, începînd cu semnarea tratatului de pace de la Trianon (1920) și sfîrșind (în 1936) cu cîțiva ani înaintea celui de-al doilea război mondial. Autorul scoate în relief faptul că N. Titulescu a fost un om politic-diplomat de mare inițiativă, pricepere, inteligență și un ascuțit spirit de observație, multă măsură, finețe, tact. Începe viața politică la 30 de ani în parlamentul țării; este ministru de finanțe în 1916 și apoi în 1920. Nicolae Titulescu a fost mai presus de toate un mare patriot care nu și-a precupețit nici silințele, nici pasiunea, nici ființa sa în slujba apărării integrității teritoriale, a suveranității și independenței țării.

Mare orator, poate cel mai mare al timpului său, cuvîntul său a răsunat puternic și cu autoritate în Societatea Națiunilor, în America, la Londra, Paris și în numeroase alte capitale din lume. A contribuit cu pasiune la întărirea Micii Înțelegeri și la făurirea Înțelegerii Balcanice, ca o garanție și antidot contra politicii revizioniste. A fost un mare apărător al păcii, insistînd în permanență pentru desființarea războiului ca mijloc de rezolvare a diferendelor internaționale, pentru dezarmare, pentru securitatea colectivă și colaborarea internațională. În note concentrate, autorul prezintă înaltele calități ale acestui mare om politic-diplomat. Întotdeauna găsea soluții ingenioase, avea o viziune și o intuiție a viitorului ce-ți lăsau impresia că-l presimte. Prin politica sa a contribuit la stabilirea de relații diplomatice cu Uniunea Sovietică în 1934. Titulescu a fost prezent în toate evenimentele mari, la toate conferințele de seamă din Europa pînă în 1936. El a ridicat prestigiul României pe plan internațional, fiind un dîrz și consecvent apărător al intereselor patriei sale. A existat în această perioadă un „moment Titulescu” în politica externă a țării noastre, cînd politica României se bucura de prestigiu în afară, o politică care dădea țării garanțiile posibile ale timpului, precum și prietenii care-i asigurau ordinea teritorială și suveranitatea.

Pentru profesorul de istorie bogata activitate a lui Nicolae Titulescu constituie un izvor însemnat de cunoștințe și date privitoare la dezvoltarea României între cele două războaie mondiale, pentru o permanentă integrare a istoriei României în istoria universală, exemplu de patriotism, de dragoste față de țară și popor.

Cu toate că aceste șapte biografii sînt scrise de autori diferiți, cartea în ansamblul ei apare ca un tot unitar, avînd un stil plăcut, un conținut interesant, bogat, instructiv-educativ. Așa cum se arată și în introducere, cartea înmănunchiază epoci diferite, personalități cu formații total diferite, alături de figuri de diplomați străini, și unii exponenți din cei mai reprezentativi ai diplomației românești, încadrînd astfel odată mai mult istoria noastră națională în contextul istoriei universale.